

στό μάτι του να μην ανέβει ανέλιχτα τὸ δάσφρι—τόσο
εἶτανε τὸ πάθος τῆς φωνῆς του. Ἡ τέχνη του, δική
του ὀλότελα, βγαλμένη ἀπὸ τοῦ λαοῦ τὴν ψυχή, εἶτανε
ἐπιτέλεσμα τῆς ἐπιμόνης καὶ ἱερῆς του ἐπίδοσης.

Τὸ τραγοῦδι του εἶτανε ἴδια ἡ πνοή του. Ἡ ζωὴ
του ἔνα γλέντι συγκρατητό. Ἀληθινὸς μπωέμ, ὅτι κέρ-
νιζε καὶ κέρδιζε κἀμποσα, τὰ ξόδευε μόνο γιὰ τὴν
καλοπέρασή του. Δὲ συλλογιζότανε ἄλλο τίποτα στὸν
κόσμο, παρὰ τὸ τραγοῦδι. Ἔτσι κινήσανε τὰ χροῖνια
του. Μὲ τὸ τραγοῦδι ξυπνοῦσε στοὺς νέους τὴν ὁμορ-
φία τῆς ζωῆς, τοὺς ἐπλάθε κόσμους ἐνερευτούς, ἐ-
ξευγένιζε τοὺς ἀπλοὺς ἐκείνους ψαράδες, ποὺ τὸν λα-
τρεύανε. Τὸ περίεργο εἶναι πὼς πέρασε, στοὺς δυὸ
μυσελογγιῆτες μας ποιητῆς, γιὰ βιολιτζῆς, ἐνῶ δὲν ἔ-

παίξε παρὰ λαοῦτο, συνοδεύοντας τὴ φωνή του. Ὁ
Παλαμᾶς τὸν ἕμνησε στοὺς «ἑλισμῶνους τῆς Λιμνοθά-
λασσας». Μὰ ὁ Μαλακιάσης στὸν «Μπαταριά» του ἔ-
κλεισε ὀλίγωρο τὸ Μεσολόγγι, καὶ ὑψώθηκε σὲ εὐρα-
νοὺς λυγρισμοῦ. Βέβαια ὁ τόπος ἐκεῖνος τῆς λιμνοθά-
λασσας δὲν ὑποροῦσε νὰ μὴ γεννήσει καὶ τὸν ἀσού-
κρητο τραγουδιστή, καὶ ὁ πόθος τοῦ Μαλακιάση ὅσον
του τρίστιχο ἀπὸ τοὺς «Ἀσφὸδελουζοὺς» πόσο ἀπλὸς καὶ
πόσο βαθὺς καὶ ἀληθινὸς δὲν εἶναι!

Τοῦ Μπαταριά τοῦ ἑκουστοῦ τραγοῦδι εἰσὲνα πλάην!
Σ' ἕνα σκοπὸ Μανιάτικὸν ἀρμονισμένον ἀπάνη
κ' ὅ εἶχα μυρολόι μου λίγη ὥρα πρὶν πεθάνη.

(Τὸ τέλος σ' ἄλλο φύλλο)

ΡΗΓΑΣ ΓΚΟΛΦΗΣ

ΔΗΜΟΣΘ. ΒΟΥΤΥΡΑ

4

Ο ΑΠΟΚΛΗΡΟΣ

— Τάλλο; γιὰ τί το μου; τί γίνηκε ὅστερα;

Ὁ πατέρας του ξυπνοῦσε καὶ χωρὶς νὰ θυμώσει,
μὰ καὶ πότε θυμῶνε; ἔκανε:

— Ἄ, ναι, τί λέγαμε;

— Ὅταν ἔσπασε τὸ δεύτερο δόντι τοῦ χτενοῦ καὶ
παρουσιάστηκαν τὰ δυὸ ἄλογα μὲ τίς χουσῆς σέλες!

Καὶ τοῦ ξακολοῦθοῦσε τὸ παραμῦθι, ὡς ποῦ, πάλι
ὁ ἔντρος τὸν ἔπαινε. Ἀλλὰ τότε τίς περισσότερες
φωμῆς, θάκουγε τὴ φωνὴ τῆς μάννας του, ποῦ κοντὰ
ἐκεῖ κατὶ θὰ ἔσραβε, νὰ τοῦ λέει ἀπότομα:

— Ἔλα, δὲν πᾶς νὰ κοιμηθεῖς καὶ σὺ, νὰ τὸν ἀφή-
σεις νὰ ἡσυχάσει!

Ἀρρώστιανε ὁμοῦ, σιγὰ ὁ πατέρας του, κάθε τό-
σο ἦταν ἀδύνατο νὰ μὴ πέσει στὸ κρεβάτι. Καὶ
τότε ἡ μάννα του ταραζόταν. ἔπαινε κούβερτες νὰ
τὸν σκεπάσει, γιὰτὶ κρύωνε ὑπερβολικὰ κ' ἔβριζε αὐ-
τὸν, γιὰτὶ τὸν ἔβλεπε νὰ μὴν τρέχει νὰ κάνει κά-
τι, νὰ τὴν βοηθήσει. Φαινόταν τότε, τότε μόνο ὅτι
ἔγιντοῦσε τὸν ἄντρα τῆς, τὸν πονοῦσε.

Καὶ ὁ πατέρας του, ἐνῶ φαινόταν πὼς κοιμώτανε
κοιμηλωμένος μὲ τίς κούβερτες χαμένους μέσα σ' αὐ-
τῆς, ἀκούγοντανε ξαφνικὰ νὰ ψάλλει τὸ ἀγαπητὸ του:

«Σκιερὸν ἦσυχον δάσος...»

Καὶ λάτρευε τὴ γυναῖκα του. Ὅταν πολλῆς φορές
τὴν ἔβλεπε ἀμίλητη καὶ μὲ σουφρωμένα φρύδια, τῆς
ἔλεγε:

— Μὰ τί ἔχεις πάλι!

— Τί νῶχω! ἔκανε αὐτὴ μ' ἕνα σήμαμα τῶν χει-
λιῶν: Ἐμοιαζε σὰν κατὶ σκυλάκια χαδιάρικα, κακομα-
θημένα, ποῦ σὲ χάδεμα, ἢ πειραγμα μικρὸ τοῦ ἀφεν-
τικοῦ τοὺς γριζοῦν καὶ σηκώνουν τὰ χεῖλια δείχνον-
τας τὰ δόντια.

Ὁ πατέρας του δὲν τῆς ἀπαντοῦσε, τὴν κοίταζε μόν-
ο γιὰ τὰ γέλαστά του μάτια καὶ μ' ἕνα μικρὸ χαμό-
γελο.

Ἡ μητέρα του ἦταν ὅλος διόλου ἀντίθετη ἀπ' τὸν
πατέρα του. Σιωπηλή, χωρὶς γέλιο, καὶ σχεδὸν χωρὶς
χαμόγελο. Σπάνια νὰ μὴν ἔχει τὰ νεῦρά της.

Καὶ ποτὲ δὲ χάδευε τὸν Ποίμη, ποῦ ἦταν ἕνα καὶ

μοναχὸ παιδί της, μονάκριβο. Καὶ ὅταν μιὰ φορὰ ποῦ
εἶχανε λείψει δυὸ μέρες μὲ τὸν πατέρα του σὲ κάποιο
πανηγύρι, τὸν φίλησε, αὐτὸς ξαφνιάστηκε.

Κ' ἔτσι ἔφτασε σὲ μιὰ ἡλικία μεγάλη μέσα στὸ σπί-
τι κεῖνο, τὸ δικό του σπίτι, μ' ἕνα πατέρα, ποῦ ὅλο χα-
μογελοῦσε καὶ τοῦ μιλοῦσε ἡσυχὰ καὶ γλυκὰ, καὶ μὲ
μιὰ μάννα, ποῦ ὅλο εἶχε τὰ νεῦρά της κοί τοῦ φερό-
τανε μὲ κακὸ τρόπο.

Θυμῆθηκε ἔπειτα, ποῦ κλεισμένος ἦτανε σὲ Λύκειο
στὴν Ἀθήνα.

Ἔλεγε φύγει μὲ χαρὰ ἀπ' τὴ μικρὴ του πόλη, ἀφῆ-
σε χωρὶς νὰ λυπηθεῖ σχεδὸν, τὸ σπίτι του, τὸ μικρὸ
δομάτιό του, μὲ τὸ παράθυρο, ποῦ βγαίνει σ' ἕνα φω-
ταγωγό. Ἀσάχνες, σφαλᾶγμα, μεγάλα, γίγαντες, κα-
τοικοῦσανε στὶς γωνιῆς τοῦ φωταγωγοῦ καὶ τοὺς ἐξο-
ριγνε ἀπ' τὸ παράθυρο, κατασπίδες γιὰ νὰ τὰ ταῖσει.
Ἄλλα περιμένε καὶ ἄλλα βόηκε καὶ ποῦ πῆγε. Ἦ-
τανε σὰ φιλακή σωστή! φιλακή, ποῦ εἶνε σὲ κεν-
τρικὸ μέρος μεγάλης πόλης, καὶ ὅπου γύρω της ἡ
ζωή, ὁ θόρυβος βράζει...

Καὶ οἱ νύχτες οἱ χειμωνιάτικες, ὁ κρότος τῆς βρύ-
σης, ποῦ πλενότουσαν οἱ ἐπιμελητῆς, πρῶτ', πρῶτ',
ὅταν ἀκόμα ὑπῆρχε σκοτάδι καὶ ὁ κρότος ἔπειτα, τοῦ
κουνουνιοῦ! Ἡ μελέτη μὲ τὸ φῶς μέσα σὲ μιὸ με-
γάλη αἰθουσα κρύα, παγωμένη. Κ' ἔξω ἡσυχία καὶ
μόνο κάποτε ἡ φωνὴ τοῦ Σαλεπιτζῆ, τὰ θήματά του.

Στὸ νοῦ του ἦρθε, πὼς καὶ καὶ δὲν ἀπόχτησε φίλους.
Ξένος πῆγε, ξένος ἔφυγε.

Ἄλλ' ὁμοῦ τότε, δὲν ἔδινε καὶ τόσο προσοχή. Κ' ἔ-
πειτα εἶχε ὅλο του τὸ νοῦ στὴν ἐλευθεριά.

Μὰ τί διέφερε αὐτὸς ἀπ' τοὺς φιλακισμένους;

Στὸ νοῦ του ἦρθε, πὼς καὶ καὶ δὲν ἀπόχτησε φίλους.
σὰν ἀπ' τὰ γυαλιά, κοίταζε ἔξω τὸν κόσμο, τοὺς ἀν-
θρώπους, ποῦ γύριζαν ἐλεύθεροι. Κοίταζε τοὺς μάγ-
νες, ποῦ παίζανε, κ' ἐπιθυμοῦσε νᾶταν κ' αὐτὸς ἔνα-
π' αὐτούς.

— Νόμου!

Τί πὼς δὲ φοροῦσε πληθόρονα, τί πὼς θάκανε
ἐπιπόλυτος, ἀφοῦ ἔτσι τὴν ἐλευθεριά του;

Μετά λίγον καιρό συνέβηκε κι ο θάνατος του πατέρα του.

Πλησίαζαν τότε οι εξετάσεις.

Τόν ειχε προσκαλέσει ο διευθυντής του Λυκείου στο γραφείο του, και κεί με τρόπο, του τότε. Τι κλάμματα έκανε...

Κι όταν πήγε στο σπίτι το ήσυχο, το γελαστό, το βρήκε ντυμένο στα μαύρα. Οι κουρτίνες μαύρες, οι ζωγραφίες σκεπασμένες, οι καθρέφτες γυρισμένοι ανάποδα. Κ' η μάνα του να κλαίει...

Το Σαβέβρη ήρθε πάλι στη 'Αθήνα. Δεν κλείστηκαν όμως στο Λύκειο, παρά έμεινε σε μιá αδερφή του πατέρα του, παντρεμένη. Ήτανε στην τέταρτη τάξη του γυμνασίου.

Κι άρχισε πάλι τη μελέτη, ενώ όλο του φαινότανε να βλέπει τη μάνα του, να κλαίει μέσ' στο δωμάτιό της, με τόν καθρέφτη της γυρισμένο ανάποδα και τις ζωγραφίες σκεπασμένες με μαύρο ύφασμα...

Μετά καιρό όμως, και δεν πέρασε και πολλές καιρός, μαθαίνει μιá ειδηση, που τούφερε μεγάλο θυμό κι αγανάκτηση. Ή μάνα του ειχε ξαναπαντρευτεί!

Αέ του τόγραψε αυτή, αλλά μιá αδερφή της μάνας του, ή όποια τούδινε και συμβουλές και τήνε δικαιολογούσε.

Αυτός της απάντησε με σκληρά λόγια, υβριστικά για τη μάνα του.

Δεν τού ξαναγράψανε. Αυτός τότε, έγραψε στο θεό του, πώς δε θέλει να τούς ξέσει, πώς, πώς... Και μ' ανώνυμους ένευσε επίτροπος ο θεός του. Ήτανε όμως και μεγάλος πιά, δεκαεννιά χρονών, και μ' όλην καινή, άσπασε τη διεύθυνση της παρουσίας του. Ή μάνα του ειχε δικιά της παρουσία, μα δεν ήθελε απ' αυτή τίποτα, τίποτα...

Θυμήθηκε κ' αίστάνθηκε θυμό, που μαζί η κοντά με τη λύπη και την αγανάκτηση για τη παντρεία της μάνας του, ειχε δει βαθειά μιá χαρά. Θάπανε να τη λυπάται, κάτι θάμπαινε τώρα μπρός και θάμεινε κ' ελεύτερος, χωρίς κανέναν, κανέναν!

Κ' έτυχε και σε λίγο καιρό, να αναγκαστεί να φύγει και απ' τη θεά του, εξαιτίας του άντρα της. Ήταν και πλήρως καλά, ποίμενε μαζί τους, ένα θράδυ ο άντρας της θειάς του, πουρθε πιωμένος, τούπε να φύγει.

Κ' έφυγε. Βρήκε δωμάτιο και πήγε τα πράγματά του. Κ' έτσι έμεινε μόνος, μόνος, χωρίς κανένα!

Τάραξε αυτά, και θυμήθηκε πώς ζητούσε τη συντροφιά έπειτα, ού διαρασμένος νερό, ζητούσε, λαχταρούσε να χει παρέα, φιλία, να κουτσοπίνουν γύρο σενα τοπαέλι και να κοιθεντάζον...

Και θυμήθηκε την περιφρόνηση, που πάθαινε τόσο καιρό, ζητώντας φίλια, συντροφιά, που όλοι όσοι ζητούσε τη φιλία τους την παρέα τους, τόν απφεύγανε, κοιτάζανε πώς να τόν ξεφορτωθούνε, μετά δυο τοίς φορές, που τόν βλέπανε! Κι αυτός θύμωνε για τη περιωρόνησή, μα πάλι ζητούσε άλλοη τη φιλία, τη συντροφιά. Τίποτα και κεί! Κανέναν δε τόν ήθελε μαζί του. Μα γιατί;

Έκανε να αναγκηθεί πάλι, αλλά γρήγορα λυπήθηκε τόν εαυτό του. Τόν ειδε μόνο, ξενομο, να τούδει σενα μπακαλικάκι, και να κοιτάζει τούς άλλους, που πολλοί μαζί, πίνανε γελούσανε, μιλούσανε!

Κάποτε τούχε περάσει απ' τόν νοη του, μη αυτό, που πάθαινε ήταν τιμωρία, γιατί φέρθηκε έτσι στη μάνα του. Ταράχτηκε τότε, όπως και τώρα, που τόν συλλογίζεται. Όχι, όχι, από μικρός ειχε αυτήν την κατάρα ή ένα μέρος της. Ποτέ δεν ειχεν αποχτήσει φίλους!

Και σαν άκουσε τα παιδιά της γειτονιάς του κ' ένα εξαδερφάκι του μαζί, ανεβασμένα σενα κάρρο ξεζεμμένο, να τού τραγουδούν' όλα μαζί:

"Όλοι, όλοι αντίμα

κι ο ψωριαρης χούρι!"

'Αλλ' εκδικήθηκε τότε. Γραβώνοντας τόν ραυπαδό-ξυλο έκανε τόν κάρρο να γυρίσει και να δείξαι τα παιδάκια σα νατάν πέτρες, ή κάτι άλλο χοντρό εμπόρευμα.

'Αλλά μήπως στόν έρωτα που ζήτησε μπόρσε να κάνει τίποτα; Και κεί τα ίδια και χειρότερα! Όπου ζήτησε την άγάπη βρήκε την περιφρόνηση...

Τελευταία ειχε σχετιστεί με τόν Νάσκο και τη παρέα του. Αυτοί δεν τόν απφεύγανε τόν δεχόντουσαν στη παρέα τους. Κι ήταν ή πρώτη παρέα πουχε κάνει καιρό μαζί τους. Ένας μόνο, ο Σύρος, αυτός δε τόν ρώνειε και τούδεινε, δεν τού μιλούσε και κοιτάζε και να μην τόν χαιρετά. Ο Νάσκος ήταν ο καλύτερος, ποράξενος, αλλά καλή καρδιά κι όλο να λείι.

Και πήγαινε κεί, χωρίς σχεδόν, να μιλά μη τούς δυσαρεστήσει. Τούχε περάσει και ή ιδέα, πώς μη και που μιλούσε πολύ, κ' ήθελε να λείι, δυσαρεστούσε κείνους, που έπιανε, ή ζητούσε τη σχέση τους. Ειχε όμως βοεί και τη φωνή του αντιπαθητική, από ένα θράδυ, που την πρόσεξε. Ειχε πειραχτεί απ' τόν τόνο της, απ' έτσι που μιλούσε. Και από τότε προσπαθούσε να μιλά, όταν ειλεγε τίποτα, σιγά και αχρωμάτιστα.

Δυό φορές όμως, τράβηχτηκε και ζητούσε να τραβηχτεί. Έβλεπε πώς εκεί που πήγαινε ήτανε σαν παρσίτος, σα ζητιάνος, που τόν καθίζουε σε τραπέζι πλουσιού. Δεν ήτανε με φίλους. Τόν πείραζε κι ο τρόπος τού Σύρα. 'Αλλά μαζί ειχε άρχισει και να ζηλεύει τη φιλία και τόν ενδιαφέρω πουχε ο ένας στόν άλλον ενώ γι' αυτόν πεντάρα δε δινανε. Κι όταν ειχε ήρωστήσει, κανείς δεν ειχε φανεί να ρωτήσει, για τα μάτια.

Κ' έφυγε, αλλά πάλι γύρισε, γιατί βρήκε χειρότερα.

Ένα θράδυ δυσαρεστημένος ειπε και ώρκίστηκε, πώς δε θα πήγαινε πιά κι ούτε θα ζητούσε φίλιες και παρέες. 'Αλλ' ειχε κάνει κι άλλους όρκους, και πήγαιναν χαμένοι. Ατή τη φορά όμως τότε με πόν δύναιη κ' αίστάνθηκε πώς μπορούσε να τόν κρατήσει. 'Αλλά πήγε πάλι, σίρθηκε, όταν έφτασε κοντά...

Ο Ποίμης άφησε ταραγμένος τις ενθύμησες. Άκουσε τόν άνεμο έξω να τραγουδά και τη βροχή να χτυπά τα παραθυρόφυλλα, τις γρούλλιες σαν απ' έξω ναχε σταθεί κάποια γρηιά σκελετωμένη, στοίγγυλα γρηιά, και τα χτυπούσε με τα μακρινά, κοκκαλιάρικα δάχτυλά της.

(Ακολουθεί)